

A 47. Német Földrajzi Tanácskozás Saarbrückenben

A német nyelvű (nyugatnémet, osztrák, svájci) földrajzosok két évenként rendeznek vándorgyűlésszerű, nagyszabású szakmai összejövetelt, amelyen több szekcióban elsősorban a földrajztudomány aktuális kérdéseit, irányzatait vitatják meg, de helyet adnak a földrajzoktatás legégetőbb elméleti-módszertani problémáinak is.

A legutóbbi, hallatlanul precízen és magas színvonalon szervezett tanácskozást mintegy kétezer (!) részvevővel (közöttük 14 külföldi vendéggel), Oscar Lafontaine, tartományi miniszterelnök védnökségével Saarbrückenben tartották 1989. okt. 2-7. között egy 1968-ban épült, de a 90-es évek szintjét megelőlegezni látszó kongresszusi centrum-épületkomplexumban (csarnok méretű nagyelődő, különféle kisebb előadótermek mindenfajta rafinált „elődadástechnikával” ellátva; étterem, a folyosókon 16 kiadó vállalat mutatta be, ill. árusította a földrajzi tárgyú könyveit, folyóiratait, számítógépes programjait, térképeit stb.).

Az első nap délelőttjén a tartomány és a város vezetői, továbbá BLANKENBURG, ARNAL és HEINZE professzorok a Német Földrajzi Társaság nevében köszöntötték a kongresszust, majd a plenáris ünnepi előadás hangzott el, amelyet az aacheni H. BREUER tartott „Régen iparosodott - rangot veszített? Visszapillantás a technológiai és gazdasági kiugrásra” címmel. Ez a „nagyelődás” már érzékeltette a tanácskozás alap gondolatát, vagyis azt, hogy a földrajzi kutatásoknak mind témaválasztásban, mind módszertani tekintetben meg kell felelniük korunk kihívásainak, s elő kell segíteniük az emberiség fő problémáinak (pl. a környezeti válságnak, a csúcstechnikák alkalmazása hatásainak) a megoldását.

A félnapos plenáris ülés után többféle formában (elsősorban szekcióülésekkel, de munkacsoport ülésekkel, társasági ülésekkel, nyilvános pódiumvitával stb.) folytatódott a munka. A rendezők már az első naptól kezdve a várost és a régiót bemutató, de a szomszédos francia területek (sőt Párizs) megismertetését is célzó szakmai tanulmányutakon bővíthették gyakorlati ismereteiket (természetesen megfelelő térítéssel).

A 26 szekcióülésen 109 előadás hangzott el. A természetföldrajz témaköréhez tartozó szekciók főbb témáit az anyagszállítás és vízkörforgás törvényszerűségeinek a geodézia és a talajkémiá segítségével való felderítése, a műholdas távérzékelés és -értékelés módszertana, a sivatagosodás folyamatainak a megismerése paleoklimatikus és geokémiai elemzésekkel, a trópusi területek nagyléptékű geokológiai kutatása, a biogeográfia és ökoszisztem-kutatás, a növényföldrajz új eredményei, valamint az alkalmazott klímáföldrajz képezte.

A társadalom-, ill. gazdaságföldrajzosok az új információs technológiák területi hatásaival, a régi iparvidékek strukturális átalakulásával, az igazgatási területi reformokkal, Németországnak a franciák általi megítélésével, az agrárinnovációknak a mediterrán partvidéken való elterjedésével, a különböző fejlettségű országok technológiai és ipari szerkezeti váltásával, a városi infrastruktúra és a városfejlesztési tervezés kérdéseivel, a francia ipari régiók fejlesztésével, a régi ipari régiókat hosszú ideje sújtó környezeti-társadalmi terhekkel és ellátás-hiányosságokkal, a latin-amerikai városodási folyamattal, a periférikus és határmenti térségek regionális poliúkjával (és annak értékelésével mint alkalmazott földrajzi problematikával), továbbá a munkanélküliség szociálgeográfiájával foglalkozó szekcióban folytathattak eszmecserét.

Az oktatás- és kutatómódszertannal foglalkozó szekciókat a következő elnevezésekkel hirdették meg: Európa a földrajztanításban, hazárdkutatás a földrajzban, valamint földrajzi információs rendszerek.

Miután megismertem az egyes (általában egyenként 4-7 húszperces előadásból és hozzászólásokból, vitákból álló) szekcióülések részletes tematikáját, és több szekcióülést végighallgattam (a periférikus területek szekcióülésen pedig a magyar határmenti térségek fejlesztésének kérdéseiről magam is előadást tartottam), valamint a kötetlen beszélgetések alapján három jellemzőre szeretném felhívni a magyar geográfusok figyelmét:

- Az NSZK-ban a földrajztudomány (mind a témaválasztás, mind a kutatások tartalmát és módszertanát tekintve) nagyjából annyival magasabb szinten áll, mint amennyivel hazánknál nagyobb az általános technikai szint, ill. az egy főre jutó nemzeti jövedelem.

- Az elméleti, ill. kifejezetten alapkutatások mellett komolyabban veszik az „alkalmazott” kutatásokat és nem csak „ráfogják” bizonyos témákra, ill. kutatási eredményekre a gyakorlati hasznosíthatóságot, hanem jól megválasztott módszerekkel és sokoldalú megközelítéssel közvetlenül hasznosítható „célkutatásokat” is végeznek, különösen az elmaradott, elavult struktúrájú területek fejlesztéséhez, revitalizációjához.

- A német földrajzkutatók ma talán jobban jelen vannak a harmadik világban, mint az egykori nagy gyarmattartó államok (Anglia, Franciaország, Hollandia) geográfusai. A szövetségi és tartományi kormányok intézményein kívül jó néhány magánalapítvány is támogatja a külföldi kutatásokat. Így a Föld legkülönbözőbb problémáiról közvetlen tapasztalataik, ismereteik vannak, ami óriási előny, mert nem kénytelenek a nem egyszerű manipulációkkal tortított, tendenciózusan interpretált közvetett ismeretekkel beérni.

- A földrajztudományi kutatások és a földrajz oktatása egyaránt óriási szellemi infrastruktúrára támaszkodhatnak. Itt nem csak a Föld szinte valamennyi szakpublikációjának elérhetőségére és a német kollégák nyelvi felkészültségére gondolok, hanem az NSZK-ban működő tucatnál több, a geotudományokra — elsősorban a

földrajza — specializálódott könyv-, folyóirat-, térkép- és földgömbkiadóra, amelyek repertoárja az utóbbi két évtizedben felülmúlta a franciaországit és felzárkózott az angol és amerikai kiadói teljesítményekhez.

Lényegében ma a legkülönbözőbb földrajzi témákból német nyelvű összefoglaló művek, kézikönyvek, lexikonok, monográfiák is rendelkezésre állnak, nem beszélve a rendkívül igényes kivitelű tankönyvekről és az elolvashatatlanul nagy számú speciális tematikájú folyóiratról. (Pl. a Szovjetunió gazdaságának területi problémáiról, egyes tájainak szakszerű jellemzéséről, értékeléséről sokszor több elsődleges információt tartalmazó írások olvashatók mint nálunk.)

ERDŐSI FERENC

Beszámoló az „Antropogén hatások és környezetváltozások a karsztokon” c. IGU konferenciáról

A Nemzetközi Földrajzi Unió (IGU) „Environmental Changes in Karst Areas” munkacsoportja 1990. szept. 15-23. között tartotta soros nemzetközi konferenciáját Csehszlovákiában és hazánkban. A csehszlovák és magyar kutatók szervezésében lebonyolított rendezvénybe bekapcsolódott a Nemzetközi Barlangtani Unió (ISU) két bizottsága, a „Commission for Physical, Chemical and Hydrological Karst Research” és a „Commission for Palaeokarst and Speleochronology” is.

A konferencia tudományos programját szept. 15-20. között a Csehszlovák Tudományos Akadémia Földrajzi Intézete, valamint az Állami Természetvédelmi Központ Liptószentmiklósi Hivatala szervezte Blansko-Ceskovice és Liptószentmiklós székhellyel, majd szept. 21-23. között a szegedi József Attila Tudományegyetem Természeti Földrajzi Tanszéke irányította Aggtelek, Jósvald és Budapest székhellyel. Magyar részről társrendező volt a Környezetvédelmi Minisztérium Barlangtani Intézete és az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósága.

A közel negyven amerikai, német, olasz, francia, osztrák, jugoszláv, szovjet, bolgár, magyar, lengyel és magyar szakember mellett több csehszlovák kutató vett részt a tudományos üléseken és terepbejárásokon.

Az első nap nyitóünnepségén a csehszlovák szervezők részéről V. PANOS, magyar részről JAKUCS L., a hazai rendezvény elnöke köszöntötte az egybegyűlteket. Ezt követően U. SAURO az IGU munkabizottság elnöke, majd H. TRIMMEL, az ISU, valamint P. FORTI, az ISU munkabizottság elnöke üdvözölte a konferencia résztvevőit.

Az első nap tudományos előadásai a Morva-Karszt problémáival foglalkoztak, kihangsúlyozva az antropogén tevékenység negatív következményeit, valamint a természetvédelem sürgős feladatait. Este az „Environmental Changes in Karst Areas” munkabizottság tartott ülést U. SAURO vezetésével, majd az ISU munkaiülését H. TRIMMEL, a Speleológiai Unió elnöke vezette le.

A második napon a külföldi résztvevők szakelőadásai hangzottak el, melyek a különböző karszterületeken elemezték a környezetváltozások hatásait. Ez a nap az ISU két bizottságának, a „Palaeokarst and Speleochronology”, valamint a „Physical, Chemical and Hydrological Karst Research” információs ülésével zárult, amelyeket P. FORTI és P. BOSÁK professzorok vezettek. A nap záróprogramjaként a román barlangok csodálatos világáról láttunk jól megkomponált, magas színvonalú szakmai diavetítést.

A harmadik munkanapon folytatódtak az előadások, majd ebéd után terepkiránduláson vettünk részt. Megtekintettük a Morva-Karszt legérdekesebb felszíni és felszínalatti formáit. Különös élmény volt a „Michalova dira” barlang sajtérlelő termének megtekintése, valamint érdeklődést keltett a szakemberek körében az Európában sokhelyütt még nem alkalmazott szpeleoterápiás barlanghasznosítás, aminek példaként bemutatták a szervezők a Sloupi-sosuvi-barlang szpeleoterápiás termét.

A konferencia negyedik napján a résztvevők Liptószentmiklósról utaztak, ahol délután a helyi szakemberek tartottak szakmai szemináriumot az Alacsony-Tátra Nemzeti Parkjának karsztkörnyezeti problémáiról.

A szlovákiai program zárónapján látogatást tettünk a deményfalvi Szabadság Barlangban (*1. kép*), majd délután a magyarországi program résztvevői Aggtelekre utaztak.

A hazai program első napján Jósvald JAKUCS L. a magyarországi hidrotermális karsztjelenségekről, e sorok írója pedig az aggteleki és bükkői karsztvidék recens karsztfelszíni folyamatairól tartott előadást. Ezt követően BALÁZS D. informált az IGCP 299 „Geology, Climate, Hydrology and Karst Formation” projektjének helyzetéről, valamint az annak keretében 1991-ben Kinában megrendezendő nemzetközi szimpóziumról és terepbejárásról.

A délutáni szakmai program során a résztvevők látogatást tettek a Baradla-barlangban, ahol tanulmányozták az új típusú cseppkődegradációs jelenségeket, majd ellátogattak a Béke-barlang szpeleoterápiás szanatóriumába. A